

החשש שיחטאו ישראל. ועל זה אמר ההר הטוב הזה והלבנון, פי' שמה היה עמוד התורה, שהתורה"ק ניתנה על ידו, וירושלים וביהמ"ק הם עמוד העבודה, וסבר כי כאשר יכנס לאר"י ויבנה בית הבחירה יתאחדו על ידו עמוד התורה והעבודה ויהיה התיקון הגמור. והשיב לו הקב"ה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, כי עדיין לא הגיעה שעת התיקון הגמור.

הזמן מוכשר לתיקון הגמור, שכל הבריאה תגיע אל תיקונה הגמור ויקויים ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, וממילא כבר לא יהיה חשש פן יחטאו ישראל ויכלה ח"ו חמתו בהם. על זה היו כל תקט"ו התפלות שהתפלל משה, לא על עצמו כי אם שכלל ישראל יזכו כבר לתיקון הגמור, שע"י שיכנס לאר"י ויבנה את ביהמ"ק יהיה התיקון הגמור ולא יהיה יותר

ואתם הדבקים בה"א חיים כולכם היום

אלקיכם חיים כולכם, שיש בחי' דביקות השייכת לכל ישראל ואפי' לאנשים הפשוטים, ע"י ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים, היינו שידוע שהקב"ה הוא מקור חיותו, שכל חיותו הימנו ית' וכל מציאותו תלויה בהשי"ת, והוא כשלעצמו אינו כלום ואינו מסוגל לכלום, ובחי' זו של דבקות שייכת כבר לכולכם.

ובספה"ק עבודת ישראל (אבות ג) מביא מהרה"ק המגיד הגדול ממז'ריץ' זי"ע שתכלית כל התורה כולה וכל תרי"ג המצוות היא דבקות בה'. ומפרש בזה תשובת הלל הזקן לנכרי שביקש גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת, ואמר לו מה דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה וכו', וקשה שגם אם ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה אבל הרי אותו נכרי רצה ללמוד את כל התורה. ומבאר דפי' מה דעלך סני לחברך היינו להתחברותך ולהתדבקותך אל הקב"ה, שאותו לא תעביד, היינו שנתן לו כלל שכל דבר השנאו להתחברות, שמזיק ומפריע להתחברות ולדבקות לבורא ית', לא יעשה. וכמו כן כלל כל התורה וכל המצוות שיהודי יעשה את מה שאהוב לפני הקב"ה, מה שמביא להתחברות ולדבקות להשי"ת. כל מצוה שיהודי מקיים, מניח תפילין או קובע מזוזה וכדו', הריהו מתקרב עי"ז להשי"ת ומביאו להתחברותך אל השי"ת, ותכלית כל התורה וכל תרי"ג המצוות היא דבקות בה'. וכמש"כ האבן

א.

ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום. איתא בזה מהרה"ק מרוזין זי"ע, דהנה בענין דבקות בה' יש מדרגות רבות, יש דבקות הבאה רק מתוך שכליות, שמתבונן בדעתו ומבין ומתוך כך הוא מגיע לדבקות בה' במח, ויש בחי' דבקות מתוך רגשי הלב, ויש עוד מדרגה יותר גבוהה של דבקות גם באברים, שלזה מגיעים הצדיקים שאבריהם דבוקים בה' ועושים רק את רצונו ית'. כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט) חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, ואחז"ל ע"ז (ויק"ר לה, א) שרגליו היו מוליכות אותו לבית המדרש, כי אבריו נזדככו ונטהרו עד שהיו עושים מעצמם את רצון ה' בלבד. והוא ע"ד שמפרשים הנאמר באברהם (בראשית כב), וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו, כי היד של אברהם מאנה לקחת את המאכלת מחמת שרצון ה' היה שלא ישחוט את יצחק, ואבריו של אברהם נתקדשו לעשות רק את רצון ה', ולכך היה עליו לכופף את ידו בעל כרחו, וזש"נ וישלח אברהם את ידו. והוא ע"ד שבארנו בענין אמונה שיש בה ג' מדרגות אלו, אמונת המח, אמונת הלב, והעולה על כולנה אמונת האברים שכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. עד"ז יש בענין הדביקות, במח ובלב, והמדרגה הגבוהה ביותר כשגם האברים דבוקים בה'. ובזה מפרש הפסוק ואתם הדבקים בה'

עזרא (שמות לא), שורש כל המצוות עד שיאהב את השם בכל נפשו וידבק בו. וזו אכן התשובה למה שבקשו למדני כל התורה כולה, שזה כלל התורה כולה שכל מה דסני להתחברותך לא תעביד, שכל פעולה שעושה ישקול האם זה יעזור לו לדבקות בה' או שזה ינתק אותו מהדבקות בה'.

וכן אי' בספה"ק תולדות יעקב יוסף (פר' חיי שרה) בבי' מאחז"ל (מכות כד.) תרי"ג מצוות ניתנו למשה בסני וכו' בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה, ומקשה ע"ז וכי חבקוק בא לגרוע ח"ו מהמצוות ולומר שיש רק מצוה אחת. אלא הפי' שהיות ויסוד כל המצוות הוא דבקות בה', בא חבקוק לומר וצדיק באמונתו יחיה, שאמונה היא הנשמה של דבקות, כאשר יהודי מאמין בבהירות שהבורא ית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים ותמיד הוא חי עם האמונה הזאת והיא ברורה אצלו הריהו תמיד דבוק בה'. עוד איתא בתולדות (בהקדמה) שיש בדבקות ע"ד מאה"כ (דברים ל) בפ"ך ובלבבך לעשותו, במחשבה דיבור ומעשה, והם שבת תורה וישראל, הדבקות במחשבה היא ע"י השבת שענינה דבקות בה', ובדיבור היא התורה, ובמעשה הוא מה שישאל עושים ומקיימים את המצוות, שכל מצוה מביאה לדבקות בה'. ועפ"ז י"ל משאחז"ל (דב"ר ד) שקולה שבת כנגד כל המצוות שבתורה, כי הש"ק כל מהותה היא דבקות בה' כמד"כ ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, וכמו שאמונה היא הנשמה של דבקות כך ש"ק היא הנשמה של דבקות, ע"כ שקולה שבת כנגד כל התורה וכל המצוות כי תכלית כל התורה וכל המצוות היא וכו תדבק. ובוה י"ל הפסוק ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, היום מרומו לש"ק, כמ"ד אכלוהו היום כי שבת היום לה' היום לא תמצאוהו בשדה, וזהו פי' ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, שיום הש"ק שכולו דבקות מאיר ליהודי את כל השבוע.

והנה לאור זה שענין הדבקות בה' הוא תכלית כל התורה והמצוות, נמצא שאם חסר ליהודי דבקות העיקר חסר לו, ולכאורה הרי זו מדרגה עליונה

שקשה מאד להשיגה. אכן האמת היא שאם התורה מצוה על כך הרי זה שייך לכל יהודי, בכל מצוה שיהודי מקיים עליו להשקיע מחשבה וליתן את דעתו שהמצוה מקרבתו להיות דבוק בה'. ויאמין שכל תרי"ג המצוות המה תרי"ג עיטין להגיע לדבקות בה', כי איך יוכל הגוף החומרי להגיע לדבקות בה', אלא שכל המצוות מסייעות ליהודי להגיע לכך. וכאשר יהודי נותן מחשבתו לכך בכל מצוה שמקיים הר"ז מביאו להתקרב להשי"ת. והכלל בזה כמו שבארנו בכל עניני מצוות התלויות בלב, כמו מצות ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך שאף היא תכלית כל המצוות, ומדרגת האהבה הראויה היא מדרגה נשגבה עד מאד, כמש"כ הרמב"ם בפ"י מהל' תשובה שיהיה חולה חולי אהבה וכו', ולכאורה איך יכול בו"ד ילוד אשה להגיע למדרגות כה גבוהות. אך הכלל בזה שכל מצוה אם יהודי עושה ופועל בכדי לקיים את המצוה, אז אפילו אם השיג רק משהו מהמצוה אין זה נחשב שביטל את המצוה, כי הרי מבקש הוא ומשתדל לקיימה ומה יעשה שאינו יכול להגיע. אבל אם מסיח דעתו לגמרי מכך ואינו נותן כלל דעתו על המצוה הרי חסר לו תכלית כל התורה והמצוות. ועד"ז בענין הדבקות, בכל מצוה שיהודי מקיים יבקש מהשי"ת שיזכה להתקרב אליו ע"י המצוה, שהדבקות בה' היא מקור החיות של יהודי כמ' ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

ב.

באוה"ח הק' מקשה באומרו ואתם בו' החיבור, המורה שהוא שייך לענין הראשון, למד"כ לפני זה עיניכם הרואות את אשר עשה ה' כבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך, ואיך ידמו הדבקים בה' לענין הקודם של כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור. עוד יש להבין שכיון שפסוק ואתם הדבקים הוא המשך למה שלפניו, שכל מי אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך, א"כ הו"ל לכתוב ואתם ההולכים אחרי

הרעים שקרו אף לגדולי בעלי המדרגה כמו הנביאים וכדו', היה רק בעת שהפסיקו לרגע מדבקותם בה', כי בשעה שיהודי דבוק בה' אין שולטים עליו דינים, ולא יתכן שיקרה לו שום מקרה רע אלא א"כ מסיח דעתו מהדבקות. וכמאה"כ (דברים לא) והסתרת פני מהם והיה לאכול ומצאוהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה, והיינו שכיון שאין אלקי בקרבי, שהסיוח דעתם מהדבקות בה', ע"כ מצאוני הרעות האלה.

וע"פ זה מבואר מה שהקשה האוה"ח הק' במש"כ ואתם הדבקים בו' החיבור, איך מדמהו לענין שלפניו, וכן מה שהקשינו אמאי לא כתיב ואתם ההולכים אחרי ה' אלקיכם. דהנה בחטא בעל פעור היה עם ישראל בתכלית שפל המצב, וכמ"ד בזה"ק שהיה אז המצב הגרוע ביותר של עם ישראל, וכיון שהיתה התגברות הקליפה ביותר, וכמרומו בתיבת ואת"ם שהוא ר"ת אל ת'שליכני מ'לפניך, א"א היה ללכת כנגד זה בהליכה רגילה, ושום עצה אחרת לא היתה רק ע"י הדרגה של ואתם הדבקים בה' אלקיכם, בכח הדבקות בה'. וזאת גם החדיר פנחס בכלל ישראל שהחזירם שוב לדבקותם בה'. וזה שנאמר ואתם הדבקים בסמיכות לענין שלפניו, שזו היתה עבורם הדרך היחידה.

ומרומו עוד באומרו חיים כולכם היום, כמ"ד במדרש תנחומא (פ' נצבים) עה"פ אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, מה היום מאפיל ומאיר אף אתם בזמן שאפלה לכם אני מאיר לכם, שנא' (ישעיה ס) והיה לך ה' לאור עולם, ואימתי בזמן שאתם כולכם באגודה אחת, שנאמר חיים כולכם היום. והיינו שלכאורה איך באמת יוכל יהודי הנמצא בשאול תחתית בבחי' אציעה שאול, להגיע להיות דבוק בה'. והתשובה לזה היא בכח של כולכם, ע"י כח הרבים של יהודים המאוחדים יחד, משיגים מדרגת הדבקות בה'. שבכח הזה יכול יהודי להגיע להיות דבוק בה' אף במצב השפל ביותר. זו הדרך ליהודי בכל המצבים שנמצא, אף במצבים שאינו יכול להיחלץ מהם, שהקב"ה חפץ לבל ידח ממנו

ה' אלקיכם חיים כולכם היום, וכמאה"כ (דברים יג) אחרי ה' אלקיכם תלכו, ומדוע נקט הלשון ואתם הדבקים המורה על המדרגה המיוחדת של דבקות בה', שהיא הרי הדרגה העילאית ביותר בעבודת ה'.

ויש לומר דהנה הדבקות בה' היא לעילא מכל דרגין ותכלית עבודת ה', וכמבואר שכל תרי"ג המצוות הם עצות שעל ידם יגיע יהודי להיות דבוק בה'. וכמו כן שייכת היא גם בתחות כל דרגין, שבזמנים הגרועים ביותר שיהודי נמצא הצלתו היא ע"י בחי' התדבקות בה'. וכהא דא' במדרש (ס"פ שלח), משל לאחד שהיה מושלך בים והושיט לו הקברניט את החבל ואמר לו תפוס חבל זה בידך שכל זמן שהחבל הזה בידך יש לך חיים, אין החבל הזה בידך אין לך חיים, ומסמיך ע"ז הפסוק ואתם הדבקים בה"א חיים וגו'. ענין מושלך בים מורה על הדרגה הנמוכה ביותר, שכבר אבדה ממנו התקוה לחיים, ואומר לו הקברניט כי יש לו תקוה ע"י שיתפוס בחבל הזה המרמוז על ענין הדבקות בה', שע"י יהודי קשור להשי"ת, ואם החבל הזה בידך הרי אפי' במצבים הגרועים ביותר יש לך חיים. והוא כמאה"כ (תהלים קלט) אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך, אם אסק שמים, במדרגות הגבוהות ביותר בבחי' שמים, שם אתה. וגם ואציעה שאול הנך, במדרגות התחתונות ביותר בעת אציעה שאול, גם אז הנך. כח זה שייך אפי' בעת שיהודי נמצא בתכלית שפל המצב, שגם אז צריך להתעלות מתוך שפל מצבו לעילא מן דרגין ולהתדבק בה'. וכמאמר הבעש"ט הק' זי"ע עה"פ והפיץ ה' אתכם בעמים וגו' ועבדתם שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן וגו' ובקשתם משם את ה' אלקיכם, ואמר ע"ז, משם דייקא, היינו דווקא כשתהיו בתכלית שפל המצב תחות כל דרגין, מסוגלים אתם לובקשתם משם את ה' אלקיכם, שתוכלו להתעלות ולהתדבק בהשי"ת מתוך גודל שברון לבכם מהמצב שתהיו שם.

וכח הדבקות מועיל הן בענינים הגשמיים והן בענינים הרוחניים, וכדברי הרמב"ם במו"נ המובא ביסוה"ע (ח"ב ג, יב) דכל מה שמצינו מהמקרים

נדח, וע"כ נותן לו את הדרך הזה בכל מצב שנמצא איך לשוב ולהתדבק בה', שע"י התדבקות עם חברותא יראי ה' יכול להיחלץ מכל המצבים הגרועים ביותר. כי אז יכולים להמשיך מהמדרגות הגבוהות ביותר שהיחיד אינו מסוגל להגיע אליהם אלא אחרי שקיים את כל התרי"ג מצוות שאז מגיע לובו תדבק, אך בזמן שאתם כולכם, בכח הרבים של יהודים המאוחדים יחד, אפי' בזמן שאפלה לכם אני מאיר לכם. וע"פ דרך החסידות זוהי תרופת הפלא לכל המצבים הגרועים ביותר, ע"י שיהודי מבטל עצמו והוא מקושר לצבור, יכול להיחלץ מכל המצבים ולהגיע לדרגות עילאיות.

וכן איתא בתורת אבות (פ' פנחס) עה"פ למה

יגרע שם אבינו ממשפחתו, שהתואר הק' אבינו שהקב"ה מתייחס בו על כלל ישראל הוא רק כשישראל מאוחדים יחד כמשפחה אחת, וזהו למה יגרע שם אבינו ממשפחתו, שכשאינם מאוחדים נגרע מהם תואר אבינו. ותואר אבינו מורה על ענין הדבקות בה', שיהודי מרגיש בלבו שהקב"ה הוא אביו, שמושכו אליו מהמצבים הגרועים ביותר. ואת ההרגשה הזאת של דבקות בה' בדרגת אבינו אפשר להשיג רק ע"י משפחתו. ועל זה אנו מבקשים ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך, שע"י כולנו כאחד זוכים להשיג שם אבינו, ולהשיג את אור פניך, שזו המדרגה הגבוהה ביותר. וכל זה רק בכח כולנו כאחד, כאשר מאוחדים בלב אחד כאיש אחד, בבחי' חיים כולכם היום.

בקשת בני' ואת תדבר אלינו

ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם ותאמרו הן הראנו ה' אלקינו את כבודו ואת גדלו ואת קולו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלקים את האדם וחי. ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלקינו עוד ומתנו, כי מי כל בשר אשר שמע קול אלקים חיים מדבר מתוך האש כמונו וחי. קרב אתה ושמע את כל אשר יאמר ה' אלקינו ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלקינו אליך ושמענו ועשינו. וברש"י, ואת תדבר אלינו, התשתם את כחי כנקבה, שנצטערת עליכם ורפיתם את ידי כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אליו מאהבה, וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד ממני. בפסוקים אלו רבו דקדוקי המפרשים, דקשה שמתחילים באומרם היום הזה ראינו כי ידבר א' את האדם וחי, ואח"ז אומרים ועתה למה נמות וגו' כי מי כל בשר אשר שמע קול א' חיים מדבר מתוך האש כמונו וחי, הרי אלו דברים סותרים. עוד יש לדקדק במה שבתחלה נאמר כי ידבר א' את האדם

וחי, ובסוף כי מי כל בשר אשר שמע קול א' חיים כמונו וחי, מדוע בתחלה כתיב בלשון אדם ובסוף לשון בשר. עוד הקשו המפרשים למה נצטער עליהם משה ואמר התשתם כוחי כנקבה, הרי הקב"ה קילס את דבריהם ואמר היטיבו כל אשר דברו, מי יתן והיה לבכם זה להם ליראה אותי ולשמור את מצותי כל הימים. ועצם הביטוי התשתם את כחי כנקבה צ"ב משמעותו.

וי"ל על יסוד הסיפור הידוע ממרן הק' מקוברין זי"ע שפ"א בחג השבועות הרעיש עולמות על מה שאמרו ישראל דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו א' פן נמות, איך בני דור דעה שהיו מצד עצמם במדרגה גבוהה מאד ואחרי מעמד קדוש ונשגב של עשרת הדברות, פחדו פן נמות, הלוא כל תשוקתו של יהודי ושאיפת חייו לזכות לשמוע את קול ה', ולהגיע לכלות הנפש אליו ית', ומה פחדו ויראו פן ימותו. ובתוך כך נתעלף מרן זי"ע, ואחר שהשיבו את רוחו תירץ ע"ז, שפחדם היה פן